ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО
Кафедра спортивних та рекреаційних ігор

Мельник В. О.

ІСТОРІЯ ГРИ В ГАНДБОЛ. ПРАВИЛА ГРИ

Лекція з навчальної дисципліни
„ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА СПОРТИВНИХ ІГОР”

для студентів спеціальності 014.11 Середня освіта (фізична культура)

“ЗАТВЕРДЖЕНО”
на засіданні кафедри
спортивних та рекреаційних ігор
«____» _____ 201_ р. протокол № _
Зав.каф _____ Ковцун В.І.

План:

1. Зародження та розвиток гандболу в світі, в Україні, на Львівщині.
2. Зародження і перспективи розвитку пляжного гандболу.
3. Міжнародні правила гри.

1. Зародження та розвиток гандболу в світі, в Україні, на Львівщині.

Прообраз гандболу відомий зі стародавніх часів: згадка про попередника цього виду спорту - старовинної гри з м'ячем руками - зустрічаються іде в "Одіссеї" Гомера та в працях древньогрецького лікаря Клавдіуса Галенуса, В середні віки аналогічним іграм присвячував свої вірші Вольтер фон дер Фогельвайде.

Щодо точної дати зародження спортивної гри з м'ячем, що зареєстрована в міжнародній спортивній класифікації під назвою "гандбол" досі існують суперечки. В історії гандболу прийнято вважати офіційною датою зародження 1898. р гандболу (Є.І.Івахін,1967; Н.П.Клусов,1977; Л.АЛатишкевич, И.Е. Турчин, Л.Р.Маневич, 1980), коли викладач з фізичного виховання датського міста Ордруп Хольгер Нільсен включив в уроки фізичного виховання жіночих груп гру з м'ячем, названу „хаандболдом" („хаанд" - рука і "болд" м'яч)., в якій на невеликому майданчику змагались команди з семи чоловік, передаючи м'яч один одному і намагаючись закинути його у ворота.

В 1917 р. Макс Хейзер з Берліну з двох ігор склав нову гру для жінок під назвою «ручний м'яч». Ні хто не міг уявити собі, що ця гра знайде таку популярність у цілому світі. В 1918р. на міжнародній спортивній карті чітко визначилось дві конкуруючих течії гри: чеська хазена (на сході) і німецький гандбол (на півночі і заході). Уже в 1920 році в Берліні відбулась перша гра на Кубок і першість Німеччини з ручного м'яча. А в 1923 році ввели нові правила змагань. Введення нових правил «трьох секунд» і «трьох кроків» значно сприяло підвищенню техніки гри.

В 1928р. в Амстердамі була створена Міжнародна любительська федерація гандболу (ІАГФ), яка діяла до 1944 року. В її актив входило 11 країн, які активно розвивали гандбол.

В 1936р. гандбол був вперше включений в олімпійську програму XI Олімпіади в Берліні. Першим Олімпійським чемпіоном з гандболу стала команда Німеччини. В час проведення Олімпійських ігор відбувся IV конгрес ІАГФ, на якому було прийняте рішення про проведення чемпіонатів світу з гандболу 7х7 і 11х11. Участь в чемпіонатах могли фати тільки чоловічі команди.

В 1938 році в Німеччині першість світу виграли німецькі спортсмени. Новий підйом в розвитку гандболу почався з створення в 1946 році нової міжнародної федерації гандболу - ГГФ. ГГФ затвердила програму дій, спрямованих на відродження світового гандболу, намітила проведення чемпіонатів світу з гандболу 11х11 за участю чоловічих і жіночих команд. В 1949 році в Будапешті на жіночому чемпіонаті світу переможцем стала команда Угорщини. Першість світу проводилась раз в чотири роки. Всього було проведено 7 чоловічих і 3 жіночих чемпіонатів з гандболу 11х11. В 1966 році.

відбувся останній чемпіонат світу з гандболу 11х11, який перестав існувати в ранзі міжнародної гри, тим самим, давши можливість подальшого розвитку гандболу 7х7. В 1954 році у Швеції відбувся чемпіонат світу з гандболу 7х7 серед чоловічих команд. Перемогу здобули шведи, а жінки провели перший чемпіонат з гандболу 7х7 в 1957 році в Югославії.! місце у команди колишньої ЧССР.

Гандбол 7х7 був повернений в олімпійську програму лише в 1972 році на Іграх XX Олімпіади в Мюнхені. Змагання проводились в закритому приміщенні, участь приймали тільки чоловічі команди. Переможцями стали гандболісти Югославії. Жіночий гандбол вперше був включений в програму Ігор XXI Олімпіади в 1976 році в Монреалі. На цій Олімпіаді команда Радянського Союзу вперше прийняла участь.

З того часу блискучі виступи жіночої команди колишнього СРСР в Монреалі, а також здобуті золоті медалі на Олімпіаді в Москві, значно популяризували цю гру в республіках колишнього СРСР, в тому числі і на Україні, адже склад команди Радянського Союзу був сформований переважно з українських гандболісток 3 того часу остаточно закріплюються позиції української школи гандболу на міжнародній арені.

В історії розвитку гандболу фахівці виділяють наступні **етапи**.

На І етапі розвитку гандбол зароджується і формується як вид спорту, Цьому сприяло запровадження декількох ігор: чеської хазени, данського хаандболду та українського гандболу. На цьому етапі завершується формування основних течій гандболу: 7:7, 11:11, створюються перші правила гри, які поступово вдосконалюються, змінюється майданчик гри. Початкові розміри майданчика 40х20 метрів, розмір воріт 2 метри в ширину і 2,1 у висоту, об'єм м'яча складав 68-70 сантиметрів. Пізніше були розроблені правила які надавали грі атлетичного характеру, майданчик збільшився до футбольного поля. Всі ігри проводились на трав'яному полі.

У 1923 році ввели нові правила змагань: "трьох кроків" і "трьох секунд", які значно вплинули на подальший темп гри. Згідно правил того часу майданчик ділився на три зони: зону нападу, середню зону і зону захисту. В кожній зоні могли знаходитись тільки визначені гравці. Звичайно, не могло бути мови про складну тактику ведення поєдинку, м'яч в об'ємі до 70 сантиметрів на давав змогу утримувати його в одній руці захватом пальців [29, 30].

На другому етапі (1946 – 1957 рр) перевага надається розвитку гандболу 11:11. проводяться чемпіонати світу, гандбол 11:11 включають в програму Олімпійських ігор, а гандбол 7:7 переходить на другий план і тимчасово зникає зі світової спортивної арени.

Зазнає змін спортивний майданчик для гри в гандбол. Зона воротаря з прямокутної стає у вигляді півкола.

Складна конфліктна ситуація є в світі, а зокрема друга світова війна, перешкоджає подальшому розвитку гандболу, суттєво уповільнює його.

Але наприкінці цього етапу розвитку, вже у післявоєнні часи, сміливо заявляє про своє право на існування гандбол 7:7. Федерація гандболу приймає

рішення не культивувати гандбол 11:11 за відсутністю видовищності і одноборств, і він відходить в історію. Це було епохальне рішення, так як після цього розпочинається третій етап, етап бурхливого розвитку гандболу 7:7. Це рішення федерації гандболу призвело до великих змін у правилах гри, структурі підготовки гравців (третій етап розвитку гандболу 1957 - 1972 рр). Зменшуються розміри майданчика, воріт. Завдяки цьому проходить бурхливий розвиток техніки і тактики гри гандболу 7:7. Змагання проводяться не на відкритих майданчиках, як раніше., а в ігрових залах. Висока якість покриття майданчиків, малі розміри м'яча також вплинули на техніку виконання прийомів гри. М'яч утримується однією рукою захватом пальців. Це дало можливість освоїти різноманітні способи кидка і передачі м'яча, які в значній мірі збагатили техніко-тактичний арсенал гри. Завдяки змінам в правилах гри тактика ведення поєдинку ускладнилась. Тепер усі гравці в полі можуть приймати участь як в нападі, так і в захисті. Згідно нових правил м'яч, після виходу з гри вводиться без свистка судді.

З появою в гандболі високорослих гравців, при тодішніх правилах гри, суттєво змінилась тактика гри, захист почав домінувати над нападом, що призвело до збільшення часу на завершення атаки, боротьба втратила видовищність. Введення нового правила 45 с не дало очікуваних результатів і невдовзі воно було відмінено. Гравці атакуючої команди навмисно затягували час атаки, атаки не були активними. Вирішення цього було покладено на суддів на їх розсуд. Після реалізованої атаки атакуюча команда навмисно довго поверталась на свою половину майданчика тим самим затягуючи час поєдинку. Затягували час і при виконанні штрафних кидків.

І тому основною метою наступного, уже сучасного етапу розвитку гандболу було внесення суттєвих змін в правила гри, для покращення видовищності гри. Федерація гандболу (ІГФ) в 90-х роках проводить зміни в правилах гри. Тепер час при гри виконанні 7-ми метрового штрафного кидка зупиняється. Коли атакуюча команда проводить атаку пасивно, довго розігрує комбінацію, затягуючи час гри, то судді, згідно нових правил гри, забирають і передають його команді що захищається, але попередньо попередивши атакуючу команду спеціальним жестом про пасивну атаку. При цьому час атаки не визначається, а всі рішення приймають арбітри на свій розсуд згідно встановлених правил гри. Згідно старих правил, команда, що отримала гол у свої ворота не могла розпочинати гру з центру майданчика, поки останній гравець команди суперників не перетне середню лінію Згідно новим правилам, команда що пропустила гол в свої ворота, може розпочинати гру з центру майданчика не очікуючи поки останній гравець перетне середню лінію, достатньо одному гравцеві команди, що розпочинає атаку, зафіксувати ногу на спеціальній помітці в центральному колі майданчика, після чого суддя дає свисток на початок атаки. Ці нововведення до правил суттєво вплинули на темп гри, її результативність. Це у свою чергу вимагає у гравців вдосконалення техніко-тактичного арсеналу ведення гри, рівня фізичної підготовленості.

В історії гандболу з 1992 року з'явився так би мовити ще один етап розвитку цього виду спорту. У зв'язку із політичними змінами які відбулись у

цьому році в країнах колишнього СРСР в тому числі і на Україні, розвиток гандболу набирає своїх обертів вже в незалежній державі. Так, в Україні створюються нові команди, розширюється чемпіонат країнах (16 команд вищої ліги, які поділяються на дві групи "А" і "Б"), все більше людей залучається до цього виду спорту. Але нажаль, саме цей, один з найважливіших періодів розвитку сучасного українського гандболу є найменш вивченим, статистично дослідженим, що можливо пов'язано із початком нових змін і перетворень в історії гандболу. Розв'язання цієї проблеми на нашу думку вирішить цілий ряд питань, що стосуються розвитку та популяризації гандболу на Україні.

Включення гандболу в програму **Олімпійських ігор** стало остаточним закріпленням його авторитету; гандбол став загальновизнаною міжнародною спортивною дисципліною.

Гандбол 11 : 11 був включений МОК в програму Ігор XI Олімпіади в Берліні в 1936 році. Ці змагання стали першим і останнім олімпійським турніром з гандболу 11 : 11. В ньому приймали участь чоловічі команди шести країн, а в фіналі гандболісти Німеччини, перемігши суперників з Австрії добули золоті медалі, бронзові нагороди отримали гравці команди збірної Швейцарії.

На Іграх XV Олімпіади в Хельсінкі в 1952 році, відбулись показові змагання з гандболу 11:11. Однак все більша кількість країн надавали перевагу другій різновидності гандболу - 7:7, і в 1965 році МОК, враховуючи все більшу популярність гандболу 7:7 в різних країнах, прийняв рішення про включення його в програму Олімпіади. Це рішення і вирішило подальшу долю-гандболу 11:11, який завершив своє існування.

Олімпійський дебют гандболу 7 : 7 відбувся в 1972 році в Мюнхені, де на Іграх XX Олімпіади першість розігрували чоловічі команди з 16 країн. В фіналі зустрілись гандболісти Югославії і колишньої Чехословаччини. Перемогли югослави, які і були нагородженні золотими медалями. Срібними медалями були нагородженні гравці збірної команди Румунії. Збірна колишнього Радянського Союзу зайняла п'яте місце.

В змаганнях з гандболу 7:7 па Іграх XXI Олімпіади в Монреалі в 1976 році розігрувалось уже два комплекти медалей. Окрім чоловічих команд олімпійські нагороди вперше розігрували жіночі гандбольні команди. В обох турнірах - і серед чоловіків, і серед жінок - золоті медалі здобули збірні колишнього СРСР. Срібні і бронзові нагороди дістались відповідно збірній команді Румунії і Польщі (чоловіки). У жінок срібні і бронзові медалі розділили відповідно збірна команда Німеччини і Угорщини. Збірну чоловічої команди колишнього СРСР гідно представляли і українські гравці: Михайло Іщенко, Юрій Лагутін, Сергій Кушнірюк, Олександр Рєзанов, що складали третю частину команди. Майже весь склад жіночої збірної команди колишнього СРСР був сформований з українських гандболісток (10 гравігів): Наталя Перстюк, Тетяна Макарєц, Ніна Лобова, Людмила Бобрусь, Зінаїда Турчина, Галина Захарова, Марія Литошенко, Тетяна Глущенко, Людмила Панчук, Лариса Карлова.

На церемонії нагородження президент Міжнародної федерації гандболу Пауль Хегбер (Швеція) Сказав: "Разом із президентом Кілланіном я з величезним задоволенням вручив медалі вашим чемпіонам. Вони вище усіх похвал. Як президент ІГФ також хочу добавити, що істина заключається в тому, що ці команди увійшли в Олімпійську історію як олімпійські чемпіони. Думаю, це немало важливо і для радянського, і для світового гандболу".

На Іграх XXII Олімпіади в Москві, в 1980 році в чоловічому турнірі гандболісти НДР перемігши в фіналі збірну колишнього СРСР, вибороли олімпійські нагороди. Бронзові медалі дістались румунським спортсменам. Україну в складі збірної колишнього СРСР представляли Михайло Іщенко і Сергій Кушнірук. Серед жіночих команд перше місце, як і чотири роки до цього, першість виборола збірна колишнього СРСР і знову у майже українському складі: Наталя Тімошкіна (Шерстюк), Валентина Лутаєва, Наталя Лук'яненко, Лариса Кардова, Ірина Пальчикова, Зінаїда Турчина, Тетяна Кочергіна (Макарець), Людмила Порадник (Бобрусь), Юлія Сафіна, Ольга Зубарєва, Любов Одинокова (Бережна). І в Монреалі, і в Москві командою керував видатний тренер Ігор Турчин. На другому місті в Олімпійському московському жіночому турнірі здобула збірна Югославії, на третьому команда НДР.

У зв'язку з тим, що більшість соціалістичних країн бойкотували Ігри XXШ Олімпіади в Лос-Анджелесі в 1984 році, у змаганнях з гандболу не приймали участі сильні команди колишнього СРСР, НДР, Угорщини, колишньої Чехословаччини, Польщі. Як в чоловічому, так і в жіночому турнірах перемогу здобули зборні Югославії. Переможцями цього турніру стали серед чоловіків і жінок збірні Югославії, срібні і бронзові нагороди серед чоловіків отримали відповідно гравці збірної ФРГ і Румунії. У жінок збірна Кореї і Китаю відповідно.

На Іграх XXIV Олімпіади в Сеулі в 1988 році, золоті нагороди в змаганнях з гандболу виборола чоловіча збірна колишнього СРСР, в складі якої були наші українські гандболісти: Олександр Романов і Леонід Дорошенко. Срібними медалями були нагороджені гравці збірної Кореї, бронзовими гравці збірної Югославії. Вперше на цьому турнірі звання Олімпійських чемпіонок отримали гравці жіночої збірної команди Республіки Корея, другими стали гандболістки Норвегії, бронзою нагороджені спортсменки збірної команди колишнього СРСР і знову більшу частину складу команди було сформовано з українських гандболісток: Наталя Митрюк, Лариса Карлова, Світлана Манькова, Зінаїда Турчина, Марина Базанова, Тетяна Горб, Євгенія Товстоган, Олена Немошкало (Кузнєцова), Ольга Семенова, Наталя Русначенко.

В Барселоні на Іграх XXV Олімпіади в 1992 році в чоловічому гандбольному турнірі золоті нагороди виборола об'єднана команда країн СНД, у "її складі олімпійське золото вибороли і наші українські гандболісти: Сергій Бебешко і Юрій Гаврилов. Срібло і бронзу було вручено відповідно шведам и французам. Серед жіночих команд переможницями стали, як і чотири роки тому, збірна Республіки Кореї. Срібні медалі, як і в Сеулі, дістались норвежкам, а володарками бронзових нагород стали гандболістки об'єднаної команди країн

СНГ. Членами об'єднаної команди СНД були і наші українські гандболістки: Марина Базанова, Тетяна Горб, Людмила Ґудзь.

На Іграх XXVI Олімпіади в Атланті в 1996 році, де програма змагань з гандболу залишилась незмінною, в чоловічому турнірі переможцями вперше стали гравці команди Хорватії, які у фінальному матчі перемогли шведів. Бронзові нагороди дістались гандболістам Іспанії. В жіночому турнірі, переможниці двох попередніх Ігор - гандболістки Республіки Корея - в фінальній зустрічі в Атланті програли датчанкам, які вперше вибороли золоті олімпійські медалі в цьому виді спорту. Бронзові нагороди отримали гандболістки Угорщини. За межами п'єдесталу пошани зостались чоловічі команди Німеччини, Франції, Росії, а також жіночі команди Норвегії і Німеччини. Українські збірні на жаль не вибороли право на участь в олімпійському турнірі.

На Іграх Олімпіади в Сіднеї у 2000 році у чоловіків перемогу здобули гравці збірної команди Росії, другими стали шведи, бронзою нагороджена збірна команда Іспанії. У жіночому турнірі, як і у попередньому олімпійському турнірі в Атланті перемогли гандболістки з Данії, срібними призерками стали спортсменки з Угорщини, бронзу здобули норвежки. Нажаль наші збірні не змогли вибороти путівки на участь у цій Олімпіаді.

За час, протягом якого гандбол входить в програму Олімпійських Ігор в 1936 році -11 . 11, а з 1972 року по 2000 рік включно - 7 : 7, найбільша загальна кількість олімпійських нагород різного ґатунку на рахунку чоловічих і жіночих команд колишнього СРСР - 6 медалей - 4 золотих, 1 срібна, 1 бронзова. Далі команди розташувались у такому порядку, друге місце - збірна команда колишньої Югославії - 5 медалей - 3 золотих, 1 срібна, 1 бронзова, третє місце - Республіка Корея - 5 медалей - 2 золотих, 3 срібних, четверте місце - збірна колишньої ГДР - 3 медалі 1 золота, І срібна, 1 бронзова, п'яте місце – збірна Румунії - 4 медалі - 1 срібна, 3 - бронзових.

Шість українських гандболісток із збірної колишнього СРСР - Лариса Карлова, Тетяна Кочергіна-Макарець, Любов Одинокова-Бережна, Людмила Порадник-Бобрусь, Наталя Тімошкіна-Шерстюк, Зінаїда Турчина - двічі ставали олімпійськими чемпіонками: в Монреалі в 1976 році і в Москві в 1980 ропі [56]. Віковий діапазон, в якому гандболісти и гандболістки виборювали золоті олімпійські медалі, достатньо широкий. Наймолодшими олімпійськими чемпіонками в змаганнях жіночих команд стали гандболістки колишньої збірної СРСР Лариса Карлова і Ніна Лобова з України. Коли вони вперше піднялись на верхній шабель п'єдесталу пошани в Монреалі в 1976 році їм ще не виповнилось 18 років. Серед чоловіків, на тому ж турнірі в 1976 році наймолодшим олімпійцем було визнано нашого українського гравця Сергія Кушнірука, який виступав у складі збірної команди СРСР. А найсолідніший вік. в якому гандболістки з України стали Олімпійськими чемпіонками - 34 роки. Коли вони на Іграх в Москві в 1980 році отримали другі в своєму житті олімпійські нагороди найвищого ґатунку Людмилі Порадник-Бобрусь було 34 роки і трохи більше шести місяців, а Зінаїді Турчиній - 34 і майже три місяці. Серед

чоловіків-гандболістів - найстарший олімпійський чемпіон на Іграх в Монреалі в 1976 році гравець колишньої збірної команди СРСР Юрій Климов.

Безумовно, олімпійська нагорода - є найвищим і найціннішим трофеєм здобутим спортсменом-аматором на Олімпійських Іграх. Перемоги наших українських спортсменів, хоча й на жаль не в складі збірної України, на цих престижних турнірах є неоціненим вкладом в розвиток і популяризацію гандболу, як у світі, так і на Україні. Такі спортсмени-гандболістки як: Лариса Карлова, Тетяна Кочергіна (Макарець), Любов Одинокова, Наталя Тімошкіна, Зінаїда Турчіна, а також гандболісти-чоловіки: Сергій Бебешко, Юрій Гаврилов, Олександр Романов, Леонід Дорошенко, Сергій Кушнірук, Юрій Лагутін за правом є героями українського гандболу і спорту в цілому.

Але нажаль, роки незалежності нашої держави, як для чоловічої, так і для жіночої збірних команд України, не слали плідними на олімпійському шляху. Наші збірні вже не приймали участі у двох Іграх Олімпіади поспіль, і це, на наш погляд зовсім не втішний результат, порівняно із успішними виступами українських спортсменів на минулих Іграх, хоча і в збірній колишнього СРСР. Це можливо пов'язано із бурхливим спадом у розвитку сучасного українського гандболу, економічною кризою в державі, критичним станом юнацького гандболу, недостатністю науково-обґрунтованих тренувальних програм, відсутністю достатньо кваліфікованого тренерського складу.

2. Зародження і перспективи розвитку пляжного гандболу.

В світі немає нічого вічного, тим більше в світі спорту. Тут проходить постійний пошук нових форм спортивних розваг, створення на їх основі нових видів спорту. Результатом такого пошуку стала поява пляжного гандболу (або біч-гандболу). Це порівняно молодий, дуже динамічний і видовщний вид спорту. Пляжний гандбол зародився в Італії в якості спортивних розваг-шоу. В подальшому з 1995 році він став культивуватися постійно. Там же були розробленні і правила гри. Безсумнівно, пляжний гандбол - цікава, захоплююча гра, тим більше вона має велике оздоровче значення, оскільки гра проводиться на свіжому повітрі і поблизу водоймищ.

Величезний ефект цього ігрового виду спорту, особливо в плані пропаганди здорового способу життя и популяризації спорту. Цю гру відразу оцінили спеціалісти фізичної культури і спорту в Європі: на даний час цей вид культивується у 32 країнах. Слід відмітити, що гра популярна навіть в тих країнах, де є менш розвинутий класичний гандбол (Італія, Греція, Кіпр, Голландія). Стрімкий розвиток пляжного гандболу в більшості країн різних континентів, розширення програми міжнародних змагань викликає загострення спортивної конкуренції на міжнародній арені, а це, безсумнівно, сприяє підвищенню рівня майстерності гравців, росту популярності і видовищності гри.

На даний час більш як в 40 країнах культивується пляжний гандбол. Звичайно, важливий той факт, що до цієї гри проявили увагу і спеціалісти з країн СНД: з'явились команди в Росії, на Україні, Білорусії. На Україні центром розвитку нового виду спорту став клуб "Портовик" з м. Южне Одеської області. Чудова команда тренера Владимира Косіка стала і базовою командою збірної

України. В 2000 році пляжний гандбол вийшов на рівень національних збірних. В Італії літом 2000 року пройшов чемпіонат Європи, де домінували представники колишніх держав СНД, які мають глибокі традиції класичного гандболу. В цьому турнірі прийняли участь національні збірні команди восьми країн: Іспанія, Росія, Німеччина, Італія, Турція, Греція, Білорусь і Україна, Деякі засоби масової інформації Італії результати І чемпіонату Європи з біч-гандболу назвали слов'янським фурором. У чоловіків: чемпіонами стала збірна команда країни Білорусь, (головний тренер команди - колишній головний тренер збірної колишнього СРСР Спартак Миронович). Друге місце посіла збірна команда Іспанії, де пляжний гандбол дуже популярний і розвинутий. Третє місце посіла збірна команда України (головний тренер Володимир Косік).

Четверте місце посіла збірна команда Росії (головний тренер Віктор Лавров.) У жінок: 1 місце здобула збірна команда України (головний тренер Андрій Портной); 2 місце збірна команда Німеччини; З місце у збірної команди Росії (головний тренер Віктор Рябих); 4 місце здобули гандболістки з Югославії. В 2001 році в Японії пройшов світовий спортивний фестиваль з пляжних видів спорту, де в програму був включений і біч-гандбол.

В червні 2001 року в місті Южне (Одеської області) відбувся перший чемпіонат України серед чоловічих команд з пляжного гандболу. В ньому прийняли участь команди з Одеської і Полтавської областей і м. Одеси. Перемогу здобула місцева команда з м. Южне. Мала кількість команд пояснюється невеликою на теперішній час географією популярності пляжного гандболу на Україні. Але перші кроки вже зроблені і як на наш погляд досить вдалі і будуть чудовим прикладом для інших клубів країни. В 2004 році в Німеччині планується провести показовий турнір на Олімпіаді з тим, щоб в подальшому включити пляжний гандбол в програму Олімпійських ігор.

Думки спеціалістів розходяться з багатьох питань розвитку гри, в тому числі, трактування правил, моменти суддівства Однак залишається найголовніший спірний момент: як кваліфікувати пляжний гандбол? Віднести його до окремих видів спорту чи трактувати як різновид гандболу? Зрозуміло одне, що на теперішній час пляжний гандбол вийшов з класичного, а всі гравці, які займаються біч-гандболом пройшли школу класичного гандболу.

Крупний спеціаліст гандболу, заслужений тренер СРСР, тренер чемпіонів Європи з біч-гандболу, а в класичному гандболі, тренер Олімпійських чемпіонів С.П. Миронович виказав свою точку зору: "Пляжний гандбол - це зовсім інша гра. В ньому не так будується лінія атаки, по-іншому виконуються тактичні прийоми. Тут, в принципі, немає півсередніх, що робить розвиток атаки дуже динамічним. А в захисті? І польового воротаря потрібно "пильнувати" і не допустити "повітряного завершення атаки", і при цьому ще майже постійно команда грає в меншості. Ш, одним наскоком цей ігровий" вид не здолати - тут необхідний серйозний аналітичний підхід". Тільки аналітичний підхід допоможе спеціалістам вдосконалити нову гру, вилучити все краще і необхідне з класичного гандболу. Для цього необхідно час, а також своя і школа, і система підготовки.

При усіх суперечках необхідно врахувати те, що гра в біч-гандболі проходить під відкритим небом, на піщаній поверхні (за правилами змагань прошарок піску повинен бути до 40 см), у більшості випадків в умовах високої температури (25-30° С і вище). Відповідно, гравці в пляжному гандболі відчувають не менші фізичні і психічні навантаження порівняно з класичним гандболом, який проходить на ідеальному майданчику. Не дивлячись на те, що в пляжному гандболі грають 2 тайми по 10 хв., а в день, як правило, відбувається дві-три гри; довгі очікування і неодноразові моменти психологічного настрою на різних суперників, також викликають стресовий стан у спортсменів.

У спеціалістів біч-гандболу ще неодноразово виникатимуть суперечки про правила гри, техніко-тактичні прийоми, які застосовуються у цій грі. Тим не менше, це вже проблеми росту, а вони були у всіх, навіть у консервативних видах спорту. Головна мета в тому, що є предмет суперечки, який на теперішній час не вирішений. Час все розставить на свої місця, але є впевненість в одному: обидва ігрових види, безсумнівно, збагатять один одного, а високотехнічні, мобільні гравці завжди будуть мотором для будь-якої команди і в класичному, і в пляжному гандболі. Пляжний гандбол необхідно вже тепер розвивати на високому рівні. Для цього необхідно створювати відповідну інфраструктуру: ігрові майданчики, вести підготовку резерву, необхідний стійкий календар змагань, в якому необхідно враховувати природні умови проведення и тепловий режим України та інших країн (інформація з Інтернету).

3. Міжнародні правила гри.

Еволюція правил гри.

В 1909 році гра в гандбол стала відома в нашій країні. В цьому році один із керівників Харківського гімнастичного товариства “Сокіл” Е.Ф. Мали застосував гру в гандбол на заняттях з окремими групами гімнастів. Пізніше він вводить цю гру на уроки фізичного виховання в одній змішаній Харківській гімназії товариства «Трудящихся женщин».

Правила гри в гандбол з семи гравцями на майданчику з трьома розділеними по типу чеської “хазени”, складеними Е.Ф. Мали, були офіційно затвердженими Харківським учбовим округом і вперше опубліковані в 1914 році.

Дитяча гра, як тоді називали гандбол, знайшла своє застосування і серед дорослих спортсменів. Однак, масового розвитку гра не отримала.

Перші правила гри, запроваджені ще Нільсеном погано впливали на її розвиток. Дуже великий м'яч 68-72 в об'ємі часто вилітав з рук не тільки у жінок, але й у чоловіків, які намагались оволодіти грою. Не можна було рухатися з м'ячем, боротьба за нього не дозволялась. Серед чоловіків гандбол з такими правилами не прижився.

Так, в 1930 році в Празі відбувся I Чемпіонат світу серед жінок. Але і це продовжувалось не довго. Чоловіки приєднались тоді, коли правила вдосконалились.

Перша першість України була проведена в 1927 році. В ній приймали участь 70 чоловічих і жіночих команд. Звання найсильнішої команди завоювали гандболісти і гандболістки Харкова.

Особливого розвитку гандбол отримав після Великої Вітчизняної війни.

В 1952 році Федерація гандболу України склала правила гри у відповідності до міжнародних, і з 1953 року гра в гандбол проводиться по міжнародним правилам.

В 1958 році федерація України, яка входила у федерацію Радянського Союзу, вступає в склад Міжнародної гандбольної федерації.

Революція правил гри – живий творчий процес, на який впливає вдосконаленням обладнання, зміни в розмітці майданчика, час гри, оцінка умов одноборства гравців, техніка і тактика гри та подальший розвиток її в світі.

Найбільш суттєва відмінність сучасних правил полягає у тому, що всі польові гравці можуть виконувати функцію нападаючого і захисника. По старих правилах ігровий майданчик ділився на три зони: поле однієї команди, середнє поле і поле другої команди. В кожній зоні могли знаходитись тільки певні гравці: воротар і захисники грали у своїй зоні, півзахисники у своїй грі і у середньому полі, нападаючі в середньому полі і зоні захисту суперника.

Значний вплив на розвиток гри має обладнання і покриття майданчика.

Висока якість сучасних покриттів майданчика, малі розміри м'яча вплинуло на техніку виконання прийомів гри. М'яч тепер утримується однією рукою. Це дало можливість засвоїти різні способи кидків і передач, які в значній мірі дозволяють збагатити тактику. Через це тактика стала більш складною.

До 60-х років кидки із-за бокової, вільний кидок виконувались по свистку судді. Це призвело до того, що гра була повільна, відсутній був темп гри. По нових правилах дозволено вводити м'яч в гру без свистка.

З появою в гандболі високорослих гравців суттєво змінилася тактика захисту. Потужні центральні захисники, високі і спритні воротарі закрили всі підступи до воріт. Захист став домінувати над нападом, час на атаку збільшився, гра стала не цікавою. Щоб прискорити темп гри, спочатку німці, а потім і в кожній країні зголосились на сміливий експеримент, ввівши в 1975 році в правила гри на території країни пункт про володіння м'ячем при атаці не більше 45 сек. Це сприяло різкому підйому майстерності гандболістів.

Ще в 1923 р. харківське видавництво “Молодой рабочий” випустило брошуру доктора П.Л. Пеленейченко “Избранные игры в ручной мяч”, де були зібрані ігри малим і великим м'ячем, в склад яких входив гандбол.

Міжнародні правила гри складаються з 18 пунктів.

Правило №1. Майданчик для гри.

Розміри майданчика: 40 м довжини та 20 м ширини. Довгі лінії, які обмежують майданчик називаються бокові лінії, короткі лінії називаються лицеві, які знаходяться з двох сторін воріт. Навкруг майданчика повинна бути зона безпеки: вздовж бокової 1 м., позаду воріт – вздовж лицевої лінії 2 м.

Ворота повинні бути закріплені до підлоги по центру лицевої лінії і закріплені до підлоги. Розміри воріт: висота - 2 м, ширина - 3 м. Стійки воріт і поперечина мають 8 см. Ворота повинні мати сітку, вона закріплюється так, щоб

м'яч попав у ворота, залишався у воротах, а не вилітав з них. Всі лінії воріт між стійками повинні бути 8 см.

Перед кожними воротами знаходиться площадка воріт, вона обмежується шестиметровою лінією, котра проводиться наступним чином: безпосередньо перед воротами проводиться лінія 3 м, паралельно лінії воріт на відстані 6 м від неї (вимір проводиться від зовнішньої лінії воріт до зовнішньої лінії площадки воріт). 3-х метрову лінію з'єднують дві четверті окружності кожні радіусом 6 м. Лінія вільних кидків (9-м лінія) є пунктирна лінія на відстані 3 м від зовнішньої сторони лінії площадки воротаря. Розміри - сегменти ліній між собою 15 см.

7 м лінія – лінія штрафних кидків довжиною 1 м проводиться перед воротами.

4 м лінія – обмежує вихід воротаря при виконанні штрафного кидка, вона проводиться паралельно лінії воріт.

Центральна лінія з'єднує дві точки бокової лінії.

Лінія заміни – це частина бокової лінії, яка включає ділянку бокової лінії від центральної лінії до точки на відстані 4,5 м від центра, зона заміни закінчується на лінії, яка проводиться паралельно центральній лінії 15 см на зовні і 15 см в середину.

Правило №2. Час гри. Фінальний сигнал і тайм-аут.

Час гри для команд, учасники яких старші 16 років, два тайми по 30 хв. з перервою 10 хв.

Для дитячих команд (12-16 років) 2 тайми по 25 хв. і 2 по 20 хв. для вікових груп (8-12 років).

Додатковий час: два тайми по 5 хв., перерва 1 хв. Якщо не виявлено переможця, тоді ще 2 тайми по 5 хв.

Назначаються штрафні кидки: 5 гравців по 5 кидків.

Ігровий час починається по свистку судді в полі на початковий кидок, а закінчується з сигналом аналогічного сигналу.

Час гри повинен йти на інформаційному табло від 0 хв. до 30 хв.

Тайм-аут обов'язково назначається :

а) при 2 хв. вилученні гравця, дискваліфікації та виключення з гри;

б) коли є тайм-аут;

в) при порушенні правила заміни;

г) коли звучить сигнал від секундометриста чи делегата ;

д) необхідність консультації між суддями;

е) коли м'яч знаходиться за межами майданчика і не має можливості швидко ввести його в гру;

є) пошкодження, які сталися на майданчику під час гри;

Кожна команда має право на 1 тайм-аут в кожному таймі.

Правило №3. М'яч.

М'яч повинен бути зроблений зі шкіри, або синтетичного матеріалу, він повинен бути круглим.

Розміри м'яча (округлість) і вага:

1. 58-60 см і 425-475 г (Розмір 3 ІГФ) – для чоловічих команд і юнаків старших 16 років;

2. 54-5556 см і 325-375г (Розмір 2 ІГФ) – для жіночих команд, команд дівчат старших 14 років і команд юнаків від 12-16 років;

3. 50-52 см і 290-330 г (Розмір 1 ІГФ) – для дівчат 8-14 років і хлопчиків 8-12 років.

На кожну гру повинно бути, як мінімум 2 м'ячі. Один для гри, а другий запасний.

Правило №4. Команда. Заміна гравці. Форма гравців.

Команда складається з 14 гравців. Не більше 7 гравців одночасно можуть знаходитися на майданчику, решта – запасні. На протязі гри команда повинна мати на майданчику одного гравця в якості воротаря. Гравець, який є воротарем може в любий момент стати гравцем у полі, аналогічно гравець може стати воротарем, тільки треба поміняти ігрову форму на відповідний колір.

Команда повинна мати мінімум 5 гравців на майданчику до початку гри. Гра може бути продовжена, якщо число гравців команди на майданчику стає менше ніж 5 гравців.

Протягом гри в команді може бути максимум 4 офіційні особи, один з них повинен бути заявлений, як офіційний представник, тільки він має право звертатися до секретаріату і можливо до суддів.

Заміна гравців. Запасні гравці мають право багаторазово вступати в гру в любий час без дозволу секретаріату і суддів, але вони завжди повинні виходити і покидати майданчик тільки через лінії своєї зони заміни. Це правило також відноситься до воротарів. Гравець, який порушив право заміни вилучається на 2 хв.

Форма гравців. Всі гравці в полі повинні мати єдину ігрову форму. Гравець, який виконує функцію воротаря повинен бути одягнений у форму, кольори якої повинні відрізнятися від форми польових гравців, форми воротаря суперника і суддів.

Розмір номера повинен бути на спині 20 см., спереду – 10 см. Капітан повинен мати пов'язку на плечі шириною 4 см. і вона має чітко відрізнятися від форми.

Не дозволяється використовувати предмети, які могли б бути небезпечні для гравців. Наприклад, браслети, обручки, ланцюжки і т.д.

Правило №5. Воротар.

Воротар має право:

1. торкатися м'яча любою частиною тіла в процесі захисту воріт у рамках площадки воріт;

2. рухатися з м'ячем в рамках площадки воротаря, але не затримувати виконання кидка воротарем;

3. залишати площадку воріт без м'яча і приймати участь у грі в ігровій зоні, при цьому правила на нього діють, як на польового гравця.

Воротарю не дозволяється:

1. покидати площадку воротаря з м'ячем, який знаходиться під контролем;

2. піддавати небезпеці суперника в процесі захисту воріт;

3. пересікати лінію (4-х метрову) при виконанні штрафного кидка, коли м'яч не залишив руку.

Правило №6. Площадка воріт.

Тільки воротарю дозволено знаходитися в площадці воріт. Якщо польовий гравець нападаючої команди наступає на лінію площадки воріт, то виконується кидок воротаря, або вільний кидок. Якщо захисник заступає лінію площадки воріт і цим створює собі перевагу – назначається вільний 9-и метровий кидок у бік команди, яка захищається. Якщо гравець заступає лінію площадки воріт і цим не створює собі перевагу, то команда не карається. Коли захисник використовує площадку воротаря при явні й ситуації взяття воріт – призначається 7-и метровий штрафний кидок.

Гравцеві в полі не дозволяється торкатися м'яча, коли він лежить, котиться по підлозі, або знаходиться у воротаря. Але дозволяється грати м'ячем, якщо він знаходиться в повітрі.

Якщо гравець дає передачу у площадку воріт – назначається 9-и метровий вільний кидок.

Правило №7. Гра м'ячем. Пасивна гра.

Дозволяється:

а) кидати, ловити, зупиняти, передавати м'яч, використовуючи руки, голову, корпус, стегна і коліна;

б) тримати м'яч максимально 3 сек.;

в) робити не більше 3-х кроків;

г) багаторазово вести м'яч однією рукою, коли він буде спійманий необхідно передати м'яч, робити максимум 3 кроки, або кинути у воротаря;

д) грати можна стоячи на колінах, лежачи, сидячи на підлозі;

е) помилка при ловлі не карається;

є) гра продовжується, якщо м'яч торкнувся судді.

Пасивна гра. Команді не дозволяється тримати м'яч, не робити спроб атакувати, або виконувати кидок у ворота. Це розцінюється, як пасивна гра, в результаті чого команда, яка атакувала карається вільним кидком з місця, де був м'яч.

Якщо зафіксована спроба пасивної гри, то суддя використовує попереджувальний жест.

Правило №8. Порушення і неспортивна поведінка.

Дозволяється:

1. використовувати руки для блоку, щоб заволодіти м'ячем;

2. використовувати тіло для заслону;

3. вступати у фізичний контакт з суперником спереду і торкатися руками для контролю за його переміщенням.

Не дозволяється:

- виривати і вибивати м'яч з рук;
- блокувати і відштовхувати суперника руками, чи ногами;
- обхвачувати, затримувати, набігати, чи наскакувати на суперника;
- перешкоджати діям, або піддавати суперника небезпеці (з м'ячем і без м'яча), при цьому порушуючи правила.

Всі порушення, які направлені виключно на суперника, а не на м'яч повинні каратися прогресивно.

Прогресивне покарання означає, що недостатньо за окреме порушення давати вільний кидок, або 7-и метровий кидок, так як порушення виходить за рамки звичайного, яке допускається в боротьбі за м'яч. Кожне таке порушення карається жовтою карткою, 2 хв. вилученням, дискваліфікацією, червоною карткою і вилученням.

Гравця дискваліфікують за:

1. удари збоку, ззаду гравця, який передає або кидає м'яч;

2. удари в області шиї і голови, а також ногою, або коліном, в тому числі і підніжка;

3. штовхає суперника під час руху, або стрибка, атакує його таким чином, коли суперник втрачає контроль над своїм тілом;

4. кидає м'яч захиснику в голову при виконанні кидків, при умові, що захисник не рухається вперед;

5. серйозний прояв неспортивної поведінки зі сторони гравця, чи офіційної особи (це вразливі дії направлені проти учасників гри: суддів, делегатів, гравця, глядачів).

Правило №9. Взяття воріт.

Гол рахується закинутим, якщо він всією своєю окружністю пересік лінію воріт.

Гол зараховується, якщо особа, яка не бере участь у грі (глядач і т.п.) перешкоджає попаданню м'яча в пусті ворота.

Гол, який зарахований, не має бути відмінений після того, як суддя дав свисток на початковий кидок.

Виграє та команда, яка більше закинула м'ячів.

Правило №10. Початковий кидок.

Перед початком гри початковий кидок виконує команда, яка виграла жереб і вибрала м'яч. В другому таймі команди міняються воротами і початковий кидок виконує друга команда. Кожного разу, після взяття воріт, виконується початковий кидок команди, яка закинула м'яч.

Початковий кидок виконується з центру ігрового майданчика (з допуском в сторону 1,5 м.). Він виконується після свистка. Після виконання початкового кидка захисники повинні бути на своїй половині поля, а гравцям нападу не обов'язково.

Правило №11. Кидок з бічної лінії.

Боковий кидок назначається, коли м'яч повністю своєю поверхнею перетнув бічну лінію, або якщо м'яч вийшов за лицеву лінію своїх воріт.

Боковий кидок виконується з того місця, де м'яч пересік бічну лінію. Гравець, який виконує боковий кидок повинен однією ногою стати на бічну лінію.

Правило №12. Воротарський кидок.

Воротарський кидок виконується, коли воротар спіймав м'яч в площині воріт, або коли м'яч вийшов за лицеву лінію.

Цей кидок виконується без свистка судді з площини воріт через лінію площадки воротаря.

Воротарський кидок обов'язково повинен бути виконаним. М'яч закинений після воротарського кидка в свої ворота не зараховується.

Правило №13. Вільний кидок.

Судді переривають гру і поновлюють її вільним кидком для команди суперників, коли команда, яка володіє м'ячем, допускає порушення правил:

при порушенні правил на гравця;

при пробіжці;

коли гравець заступає лінію площини воротаря;

коли гравець заступає 7 м. лінію при виконанні штрафного кидка;

коли гравець порушує правило заміни гравців;

при подвійному веденні м'яча;

при покаранні офіційних осіб команди.

Якщо команда володіє м'ячем під час зупинки гри, то вона продовжує ним володіти. Коли м'яч торкається стелі, чи інших предметів над майданчиком, тоді м'ячем володіє команда, яка не торкалася м'яча останньою.

Вільний кидок виконується з місця порушення без свистка судді. Суперники повинні знаходитися на відстані не менше 3-х метрів від гравця, який виконує такий кидок.

Якщо гравець знаходиться в правильному положенні для виконання кидка, то він не повинен класти м'яч на підлогу, або вдаряти ним, а потім ловити знову.

Гравці нападаючої команди не повинні торкатися, або пересікати лінію вільних кидків до виконання вільного кидка.

Правило №14. 7-и метровий кидок.

7-метровий кидок виконується з відстані 7 м позначки, одна нога повинна бути в опорному положенні. Всі гравці повинні знаходитися на відстані не менше 3-х метрів і за 9-метровою лінією.

Нога гравця, який виконує 7 м кидок не повинна пересікати 7 м лінію до того часу, коли м'яч не покине руку. Воротар не повинен пересікати 4 м лінію.

7-метровий штрафний кидок назначається:

а) за зірвану явну можливість взяття воріт на будь-якому місці майданчика гравцем, офіційною особою, чи особою, яка не приймає участі в грі;

б) за захист в площині воріт;

в) коли пролунав недозволений свисток при ситуації взяття воріт.

Правило №15. Загальні рекомендації виконання кидків (початковий кидок, кидок збоку, кидок воротаря і 7-метровий кидок).

М'яч до виконання кидка має знаходитися в руках гравця, який виконує кидок. Всі гравці повинні розташовуватися згідно правил на відстані 3-х метрів доти, поки м'яч не покине руку гравця, який виконує кидок. Під час кидка одна нога повинна торкатися підлоги, а руку можна відривати. Кидок повинен бути виконаний за 3 сек.

Кидок вважається виконаним, коли м'яч залишив руку гравця. Передавати м'яч з рук у руки не можна.

Гол буде зараховано після всіх кидків (крім кидка воротаря в свої ворота).

Правило №16. Покарання гравців.

Всі порушення правил, які направлені в основному, або виключно на суперника, а не на м'яч повинні каратися – це поштовхи, затримки, обхвати.

Спочатку гри дається усне попередження гравцеві, який порушив правила гри. Таке попередження виноситься тільки одному гравцеві. При повторних порушеннях суддя дає попередження (жовта картка), далі вилучення на 2 хв., дискваліфікація і виключення з гри.

Але суддя може і без попередження відразу вилучити гравця на 2 хв., дискваліфікувати, або виключити з гри.

Тільки одну жовту картку може отримати гравець в одній грі, а команда може мати 3 жовті картки. один гравець може отримати максимально три 2 хв. вилучення.

Дискваліфікація (червона картка) дається:

1. за три 2 хв. вилучення;

2. при порушеннях, які направлені на гравця і небезпечні для здоров'я суперника;

3. за грубу неспортивну поведінку гравця, або офіційної особи;

4. коли гравець, який не має права брати участь у грі виходить на майданчик.

Дискваліфікація гравця, чи офіційної особи завжди діє до кінця гри і особа, яку дискваліфікували не має права мати контакт з командою. Такі вилучення завжди супроводжуються зменшенням чисельності складу команди на 2 хв..

Виключення з гри дається: у випадку нападу зі сторони гравця під час ігрового часу на майданчику, чи за його межами. Цей гравець не може бути заміненим і його команда залишається без одного гравця до кінця гри.

Правило №17. Судді.

На кожну гру назначаються два судді з рівними правами. Вони дивляться за поведінкою гравців з моменту прибуття гравців на місце змагань і до їх від'їзду з місця змагань.

На початку гри один суддя займає позицію “судді в полі” позаду команди, яка отримала право на початковий кидок. Як тільки друга команда перехвачує м'яч цей суддя займає позицію за лицевою лінією захищаючої команди – він стає “суддею біля воріт”. А другий суддя стає “суддею в полі.

Якщо один з суддів не в змозі продовжити гру, то другий суддя завершує гру один.

За суддями закріплений чорний колір форми.

Правило №18. Секундометрист і секретар.

Секретар перевіряє заявку (грати можуть лише ті гравці, чиї прізвища внесені до заявки) і спільно з секундометристом контролює вихід на ігровий майданчик запасних чи видалених на час гравців.

Він веде протокол гри, у якому відмічає необхідні дані (закинені м'ячі, попередження, видалення на час, дискваліфікація та видалення до кінця гри).

Секундометрист контролює:

а) час гри (сигнал на зупинку і пуск секундомірів дають судді);

б) правильність займання лави запасних;

в) разом з секретарем – вихід команди на майданчик на початку гри;

г) правильність заміни гравців;

д) час видалення гравців.

Секундометрист дає чіткий сигнал на закінчення першої половини та усієї гри.

Методика суддівства.

В гандболі для проведення гри призначається два судді на майданчику, які під час прийняття рішень рівноправні.

Парне суддівство ставить великі вимоги до узгодженості у діях суддів, їх взаєморозумінню в процесі гри. Один суддя, який знаходиться на майданчику, здійснює повний контроль за гравцем, який володіє м'ячем, його партнерами та суперниками, що знаходяться біля нього. Інший суддя, біля воріт, контролює дії всіх гравців без м'яча, які не приймають в даний момент активної участі в атаці воріт.

Найбільш зручною схемою розміщення суддів може бути та, при якій суддя А знаходиться між середньою лінією та лінією вільних кидків і переміщується за атакуючими гравцями другої лінії нападу, а суддя Б розташовується поблизу воріт команди, яка захищається за лицевою лінією.

При зміні напрямку атаки, суддя А, який знаходився до цього часу на майданчику, займає позицію судді біля воріт, а суддя Б, рухаючись слідом за гравцями атаки, займає місце судді на майданчику.

Тільки суддя біля воріт фіксує свистком забитий м'яч, коли він пересікає лінію воріт під час гри, а також при виконанні семиметрових кидків.

Тільки суддя на майданчику зобов'язаний давати свисток на виконання семиметрового кидка, слідкувати за правильністю його виконання, на введення м'яча в гру після попередження, вилучення або дискваліфікації гравця. Фіксувати помилки протягом гри мають рівне право обидва судді.

У всіх випадках кращим є «діагональне» розміщення суддів, тобто якщо при виконанні семиметрового кидка суддя А розміщується ліворуч від воріт, то суддя Б займає місце праворуч на лицевій лінії.

По закінченню гри судді зобов'язані оформити протокол змагань. Не дивлячись на те, що протокол ведеться секретарем, судді повинні перевірити, чи не допущені в протоколі помилки, чи точно записаний результат гри і заповнені всі графи. Після того вони підписують протокол. Якщо був протест зі сторони тренерів команд, судді повинні ознайомитись з його змістом та підготувати свої пояснення, подавши їх головному судді. Правила змагань передбачають застосування єдиної суддівської термінології та жестів. Терміни та жести повинні бути чіткими і виразними, сприяти швидкому розумінню дій, які вимагаються від гравця. При фіксуванні порушення судді повинен показати характер порушення, швидко переміститися до місця порушення і показати напрямок виконання атаки. Особливо це необхідно при фіксації порушень, які пов'язані з грубою грою, призначенням семиметрового кидка. Уважні і рішучі дії створюють упевненість у правоті суддів, сприяють нормальним умовам на майданчику.

Особливо при суддівстві змагань, які проводяться серед школярів, рішення суддів повинні бути доведені до гравців і глядачів, судді зобов'язані коротко пояснити свої дії точними та зрозумілими висловами. Чим менший вік учасників і нижча їх кваліфікація, тим більше значення здобуває суддівська термінологія.

Голосова термінологія помилок далеко не завжди припустима. По-перше, не всілякий суддя в стані голосно і чітко оголошувати помилки, по-друге, шум на майданчику та глядачів не дозволяє пояснити присутнім назву допущеної помилки. З цієї причини судді користуються єдиною жестикуляцією.

Рекомендована література

Основна:

1. Гандбол : справочник /сост. Н. П. Клусов. – Москва : Физкультура и спорт, 1982. – 224 с.
2. Игнатьева В. Я. Гандбол : учеб. пособие для ин-тов физ. культуры / В. Я. Игнатьева. – Москва : Физкультура и спорт, 1983. – 200 с.
3. Игнатьева В. Я. Гандбол. Техника, тактика и методика обучения : учеб. пособие для студ. пед. ф-та / Игнатьева В. Я., Петрачёва И. В. – Москва : ГЦОЛИФК, 1986. – 46 с.
4. Игнатьева В. Я. Научно-методическое обеспечение гандбола (анализ литературы) : метод. разраб. для студ. ф-та повыш. квалиф. ГЦОЛИФК / Игнатьева В. Я., Петрачёва И. В. – Москва, 1986. – 34 с.
5. Келлер В. С. Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів : [навч. посіб.] / В. С. Келлер, В. М. Платонов. – Львів : Українська спортивна асоціація, 1993. – 269 с.
6. Келлер В. С. Факторы результативности соревновательной деятельности при розыгрыше стандартных положений / В. С. Келлер, Е. Н. Приступа // Проблемы повышения мастерства спортсменов : тез. докл. науч.-практ. конф. – Чебоксары, 1989. – С. 71.
7. Келлер В. С. Деятельность спортсменов в вариативных конфликтных ситуациях (ДСВКС) единоборств и игр / В. С. Келлер // Педагогика. Психология. Сб. – Москва, 1980. – С. 116-117.
8. Клусов Н. П. Гандбол / Н. П. Клусов, А. А. Цуркан. – Москва : Физкультура и спорт, 1977. – 135 с.
9. Крамский С. И. Пляжный гандбол – зарождение и перспективы развития игры / С. И. Крамский // Физическое воспитание студентов творческих специальностей. – Харьков, 2001. – № 6. – С. 43–46.
10. Латышкевич Л. А. Гандбол / Л. А. Латышкевич, Л. Р. Маневич. – Киев : Рад. школа, 1980. – 79 с.
11. Кудріна Н. В. Теорія і методика викладання гандболу (курс лекцій) : метод. посіб. / Кудріна Н. В., Згоба В. Л. – Львів : ЛДУФК, 2010. – 37 с.
12. Левків В. І. Теорія і методика викладання гандболу : метод. посіб. / В. І. Левків, Н. В. Кудріна, В. Л. Згоба. – Львів : ЛДУФК, 2011. – 136 с. – ISBN 978-966-2328-25-7.
13. Гандбол / Латышкевич Л. А., Лебедь Ф. Л., Основа А. А., Ткачук В. Г. – Киев : Рад. школа, 1989. – 128 с.

Допоміжна:

1. Игнатьева В. Я. Гандбол / В. Я. Игнатьева, Ю. М. Портнов. – Ленинград : ФОН, 1996.

2. Клусов Н. П. Ручной мяч в школе : пособие для учителя / Н. П. Клусов. – Москва : Просвещение, 1986.
3. Клусов Н. П. Тактика гандбола / Н. П. Клусов. – Москва : Физкультура и спорт, 1980.
4. Латышкевич Л. А. Гандбол / Л. А. Латышкевич, И. Е. Тургин, Л. Р. Маневич. – Киев : Вища школа, 1988.
5. Тренировка гандболиста / сост. Н. П. Клусов. – Москва : Физкультура и спорт, 1975
6. Турчин И. Е. Стратегия игры / И. Е. Турчин. – Киев : Молодь, 1988.
7. Спортивные игры и методика преподавания : учеб. для пед. ф-тов физ. культуры / под ред. Портных Ю. И. – Москва : Физкультура и спорт, 1985.
8. Гандбол. Міжнародні правила гри. Львів, 1994.
9. Взаємозв'язки показників тактичних дій у нападі гандболістів на етапі підготовки до вищих досягнень / Передерій А. В., Мельник В. О., Семеряк З. С., Пітин М. П. // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наук. пр.]. – Київ, 2016. – Вип. 01 (68). – С. 60–64.
10. Мельник В. До проблеми формування складу команд у ігрових видах спорту (на прикладі гандболу) / Мельник В., Лібович Н. // Фізична культура і спорт: досвід та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (6–7 квітня 2017 р.). – Чернівці, 2017. – С. 28–30.
11. Мельник В. Порівняльна характеристика показників тактичних дій у нападі гандболістів на різних етапах системи багаторічної підготовки / Валерій Мельник, Мар'ян Пітин // Молодіжний науковий вісник Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки : зб. наук. пр. – Луцьк, 2015. − Вип. 17. – С. 146 − 150.
12. Мельник В. Ефективність програми удосконалення атакувальних тактичних дій гандболістів на етапі підготовки до вищих досягнень / Валерій Мельник, Мар'ян Пітин // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2015. – № 1(19). – С. 38 – 46.
13. Мельник В. Структура та ефективність виконання схресних та комбінованих групових взаємодій у нападі юних гандболістів / Валерій Мельник, Володимир Левків, Олександр Ківерник // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини / за заг. ред. Євгена Приступи. – Львів, 2012. – Вип. 16, т. 1. – С. 182 – 187.
14. Мельник В. Структура та ефективність виконання паралельних групових взаємодій у нападі юними гандболістами / Валерій Мельник, Володимир Левків // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини / за заг. ред. Євгена Приступи. – Львів, 2011. – Вип. 15, т. 1. – С. 183 – 188.
15. Мельник В. Структура та ефективність командних атакуючих дій гандболістів різної спортивної кваліфікації / Валерій Мельник, Володимир Левків // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Львів, 2008. – Вип. 12, т. 1. – С. 199–203.

16. Мельник В. Кількісні показники та результативність виконання кидків з різних позицій гандболістами 16–17 років / Мельник В., Левків В., Канішевський В. // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2006. – № 3. – С. 34–36.
17. Музика Ф. В. Анатомія людини : навч. посіб. / Музика Ф. В., Гриньків М. Я., Куцериб Т. М. – Львів : ЛДУФК, 2014. – 360 с.
18. Пасічник В. Рекреаційні ігри : навч. посіб. / Вікторія Пасічник, Валерій Мельник. – Львів : ЛДУФК, 2018. – 106 с.
19. Приступа Є. Рекреаційні ігри / Є. Приступа, О. Жданова, П. Мартин // Фізична рекреація : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту / Приступа Є. Н., Жданова О. М., Линець М. М. [та ін.] ; за наук. ред. Євгена Приступи. – Дрогобич : Коло, 2010. – Ч. 2, розд. 4. – С. 276 − 305.
20. Приступа Є. Особливості змін фізіологічних показників кваліфікованих гандболістів упродовж річного макроциклу / Євген Приступа, Валерія Тищенко // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2015. – № 3(21). – С. 49 – 56.
21. Приступа Є. Система підготовки висококваліфікованих команд з гандболу в річному макроциклі / Євген Приступа, Валерія Тищенко // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2016. – № 2 (24). – С. 45–53.
22. Improvement of tactical action in the attack of handball players at the stage of preparation for higher achievements / Valeriy Melnyk, Viktoria Pasichnyk, Zoryana Semeryak, Ivan Karatnyk, Yaroslav Galan // Journal of Physical Education and Sport. – 2017. – Vol. 17, is. 3. – P. 846–853.
23. Tactical attacking actions of competitive handball players with different qualifications / Valeryi Melnyk, Viktoria Pasichnyk, Volodymyr Levkiv, Vasyl Kovtsun // Journal of Physical Education and Sport. – 2016. – Vol. 16, is. 1. – P. 77 – 83.
24. Tactical attack action features of qualified handboll players = Особливості атакувальних тактичних дій кваліфікованих гандболістів / Валерій Мельник, Володимир Левків, Мар'ян Пітин, Ніна Кудріна, Надія Лібович // Oxford journal of Scientific Research. – 2015. – Vol. 4, N 1 (9). – P. 452 – 458.
25. Prystupa E. Peculiar properties and dynamics of physiological indicators in Handball team / Evhen Prystupa, Tyshchenko Valeria // Journal of Physical Education and Sport. – 2017. – Vol. 1, art 49. – P. 335–341.

Інформаційні ресурси інтернет:

1. Електронний каталог ЛДУФК імені Івана Боберського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://3w.ldufk.edu.ua/
2. Електронний репозитарій ЛДУФК імені Івана Боберського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://repository.ldufk.edu.ua/
3. Гандбол : анот. трьома мовами бібліогр. покажч. [Електронний ресурс] / уклад. Ірина Свістельник. – Львів : [б. в.], 2015. – 38 с. (Серія „Інформаційне забезпечення фізичного виховання, спорту і туризму", вип. 2). http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/283
4. Ігри : анот. трьома мовами бібліогр. покажч. [Електронний ресурс] / уклад. Ірина Свістельник. – Львів : [б. в.], 2015. – 24 с. – (Серія

„Інформаційне забезпечення фізичного виховання, спорту і туризму” ; вип. 2). – Режим доступу: http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/3962

5. Регбі : анот. трьома мовами бібліогр. покажч. [Електронний ресурс] / уклад. Ірина Свістельник. – Львів : [б. в.], 2015. – 6 с. (Серія „Інформаційне забезпечення фізичного виховання, спорту і туризму”, вип. 2). http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/425
6. Сайт Федерації гандболу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: handball.net.ua